

УДК 369.5(477)

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Жердельова Наталія Геннадіївна,
слухач 2 року навчання магістратури
за спеціальністю «Публічне управління та
адміністрування»

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Регулювання процесів відтворення соціально-трудового потенціалу країни обумовлює нові вимоги до реформування вітчизняної пенсійної системи та її адаптації до новітніх соціально–економічних і демографічних змін. Загострення соціальних проблем, погіршення співвідношення між працездатним населенням і пенсіонерами, прогресуюче старіння населення та погіршення демографічної ситуації вимагають відповідних підходів до пенсійного забезпечення. Отже, однією з актуальних проблем українського суспільства є реформування пенсійної системи України.

Дослідженням питань пенсійного реформування пенсійної системи присвячені праці таких вчених, як Дідковська Т., Жовнір С., Лібанова Е., Мельник О.М., Михальченко Г. та інші. Незважаючи на вагомий внесок дослідження вищезгаданих авторів, є необхідність виділення ключових аспектів особливостей реформування вітчизняної пенсійної системи.

Метою даної роботи є дослідження реформування вітчизняної пенсійної системи, а саме запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування та розвиток добровільної системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

Напрями реформування пенсійної системи в Україні закріплені у прийнятих Верховною Радою України у 2003 р. законах України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне

пенсійне забезпечення». У 2011 році почалося реформування пенсійної системи України, невід'ємною частиною якої є впровадження європейських стандартів та з метою надання українцям послуг ефективними та зручними способом є реформування органів Пенсійного фонду України. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [1] прийнятий у 2011 році, передбачено запровадження другого рівня пенсійної системи, але наразі його запровадження планується на 2021-2022 роки так як пенсійний фонд повинен вийти на нуль а не бути дотаційним. Слід зазначити, що наразі в Україні діє трьохрівнева пенсійна система, тобто в майбутньому людина, яка вийшла на пенсію буде отримувати дохід від трьох джерел. Насьогодні діють тільки перший і третій рівні. Перше джерело (пенсійний рівень) — солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – солідарна і субсидійне здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду. Друге джерело (пенсійний рівень) — накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – накопичення коштів у накопичувальному недержавному фонді, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб. Третє джерело (пенсійний рівень) – система недержавного пенсійного забезпечення – добровільне пенсійне накопичення з метою отримання громадянами виплат в пенсійному віці.

Слід зазначити що, процес реформування пенсійної системи продовжує гальмувати із затримкою введення другого рівня пенсійного забезпечення, а демографічне навантаження, навпаки збільшується. Рівень смертності в Україні високий, це обумовлено низьким рівнем якості медичних послуг, низьким рівнем і незадовільними умовами життя, стресами. Середня тривалість життя в Україні становить 63 роки (чоловіки) і 74 роки (жінки). Населення країни, з одного боку, продовжує старіти, а з іншого скорочується. Всіх відрахувань, що потрапили до пенсійного фонду давно вже недостатньо для збереження рівня пенсій, їх розмір знижується за рахунок «запізнілої» індексації та відношення розміру пенсії до розміру заробітної плати значно знижується. При цьому в

країнах Європи, на противагу Україні, підвищення пенсійного віку відбулось на фоні постійного зростання тривалості життя. Існуючий рівень пенсійного забезпечення в Україні не дозволяє створити умови гідного життя для громадян пенсійного віку, тому питання пенсійного забезпечення потребує нагального впровадження другого рівня трьохрівневої пенсійної системи, а саме накопичення коштів у накопичувальному недержавному фонді, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб.

Згідно статистичних даних, на сьогодні один працюючий утримує за 1,2 пенсіонера, а фактично утримує чотирьох пенсіонерів. За прогнозними даними, починаючи з 2038 року це співвідношення має тенденцію до зростання, а саме один працюючий буде утримувати вісім пенсіонерів. При цьому основним і першочерговим завданням пенсійної системи з самого початку її заснування було забезпечення літніх людей, запобігання їх бідності. Доходи Пенсійного фонду за січень – вересень 2020 року становили 338,2 млрд.грн. Згідно з оприлюдненою інфографікою, доходи Пенсійного фонду України за січень-вересень 2020 року становили 338,2 млрд грн. При цьому видатки за цей період склали 355,4 млрд. грн. Таким чином, дефіцит коштів ПФУ за дев'ять місяців досяг 17,2 млрд. грн. Зазначається, що власні надходження ПФУ за дев'ять місяців склали 201,3 млрд. грн., а ще 136,9 млрд. грн. становили надходження у Пенсійний фонд з державного бюджету [4].

Вирішити це питання можливо тоді, якщо буде запроваджено в найкоротший проміжок часу другий рівень пенсійного забезпечення з метою спрямування та розширення можливостей індивідуального вибору, формування приватних пенсій виключно з добровільних внесків на добровільне накопичування на свої приватні рахунки.

Експерти слушно заявляють, що пенсійні реформи були успішними лише в тих країнах, де мали місце особисте розуміння першими особами держави її важливості та їх політична воля, значні інтелектуальні та організаційні зусилля влади і громадськості [5].

Таким чином, запровадження заходів реформування пенсійної реформи є необхідним, що матиме позитивні наслідки, що сприятиме підвищенню рівня соціального захисту населення. Завдяки накопиченій пенсійній системі, в країні з'являться довгострокові інвестиційні ресурси, які будуть використані на фінансування розвитку економічної та соціальної інфраструктури держави, виникне зацікавленість вітчизняних інвесторів у розширенні внутрішніх запозичень через випуск боргових цінних паперів (корпоративних, муніципальних та державних облігацій тощо). А запровадження другого рівня пенсійної системи підштовхне розвиток недержавного пенсійного забезпечення та посилить інтерес громадян до інструментів фінансового ринку.

Література:

1. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08 червня 2011 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 2.
2. Слюсарчук О. П. Актуальні проблеми подальшого реформування системи пенсійного забезпечення в Україні / О. П. Слюсарчук, Т. О. Бутурлакiна // Теорія та практика державного управління. — Вип. 2 (41). — 2013. — С. 1–8.
3. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://pfu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Главком/Економіка та фінанси від 03.10.2020— [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://glavcom.ua>
5. Мельничук В. Пенсионная реформа: бег на месте или новая попытка?/ В. Мельничук // Зеркало недели. — 2016. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economica.com.ua/print/finance/article/59196641.html>.

Науковий керівник: к.е.н., викл. В.В. Гришина

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.